

DACKORSZAK

A "hisztis" gyerek

A dackorszak a gyermek kb. 20. hónapjától tart a 36-40. hónapjáig (Ranschburg, 2009). A gyermek jellemzően ekkor fedezi fel saját énjét, azt, hogy saját céljai, vágyai, kívánságai vannak - DE! még nem tudja figyelembe venni, hogy ezek másoknál is jelen vannak, amelyek akár ellentétben is lehetnek az ő céljaival, vágyaival, kívánságaival. A 2-2,5 éves gyermek, mintegy felmérve saját hatáskörét, egyszerre mindent másképp akar majd csinálni, mint ahogy mondják neki. Egyes gyerekeknél a dackorszak látványos hisztikkel van telítve, míg másoknál kevésbé, de minden gyermek átesik ezen a korszakon, és minden szülőnek akad legalább egy ehhez köthető emléke.

Mi áll a hiszti hátterében? A gyerek igyekszik saját hatókörét "bemérni" (Ranschburg, 2009). Élvezi, hogy van saját akarata, teszteli, hogy mi az, amit ennek segítségével még elérhet, és mi az, amit semmiképpen sem. Mindemellett az ilyen korú gyermek kommunikációs képességei is korlátozottak. Egy kétéves gyermek kb. 50 szót használ anyanyelvéből, kétszavas, esetleg háromszavas mondatokat mond (átlagosan! az ettől való eltérés az egyéni nyelvfejlődéstől függően természetes) - meglehet sokkal többet szeretne közölni, mint, amit tud. Ez a kommunikációs akadály frusztrációhoz vezethet, a frusztráció pedig indulatkirobbanáshoz.

A kisiút, kislányt ebben a korban egy sajátos izgalom fogja el - eddig engedelmes volt, most mindenre nemmel válaszol (Vekerdy, 2013). Ha nem az történik, amit ő akar, képes földhöz verni magát, vagy beharapott szájjal, leszegett fejjel hallgatni. Még ha számára kellemes is kívánnak tőle, azt is megtagadhatja, sőt, ha azt kérik tőle, amit előtte még ő maga is akart, akár önmagával is szembe fordul. Nem az a lényeges, hogy **mit is kíván**, hanem, hogy **AKAR** - ebben gyakorolja magát.

A hiszti esetenként nagyon látványos lehet: tombolás, visítás, földön fetregés (Ranschburg, 2009). Ez persze nagyon sok szülőben aggodalmat vált ki: "Mi baja a gyermekemnek?", "Eddig ilyet nem csinált!", "Mit rontottam el a nevelésében?" A dacosság ugyanakkor egy kötelező periódus minden gyermek élete során. A hiszti egy olyan kihívás, amit a szülőnek meg kell oldania, rossz reakció esetén árthat a gyermekhez fűződő kapcsolatban, nem tesz jót a későbbi szocializáció menetében.

A gyerek leginkább az anyjával dacol - ő van vele legtöbbet, folytatódik a születéssel megkezdődött elszakadás (Vekerdy, 2013).

Mit tehet a szülő?

A hiszti tulajdonképpen figyelemkereső magatartás (Ranschburg, 2009). A gyerek a figyelem középpontjába akar kerülni, ha a szülő pedig erre reagál - akár kiabálással, akár elfenekeléssel, akár babusgatással - a gyerek elérte célját. Mindenki vele foglalkozott → ez még akkor is megérte neki, ha negatív következmények kellemetlenek voltak. A legjobb (ugyanakkor nagyon nehéz) reakció, ha a szülő azt tettet, hogy a hiszti nincs rá hatással, egyáltalán nem zavarja, amit a gyerek csinál. Ha ez sikerül, a gyerek rövidesen le fog csendesülni, elég értelmes már ahhoz, hogy tudja: felesleges ilyen fárasztó cselekvéssort produkálnia, ha az nem vezet eredményhez. Ez a szülői reakció ugyanakkor nemcsak a gyermek viselkedése szempontjából nehéz...ott van még a többi ember (pl. boltban, utcán), akik mind a gyermek viselkedését, mind az arra adott szülői reakciót rosszállóan nézik. Nem szabad ugyanakkor elfelejteni: "a hisztiző gyerek látványa csak azok számára szokatlan és

elítélendő, akiknek valószínűleg még soha nem volt saját gyerekük! Az ő véleményük pedig egyáltalán nem perdöntő!" (Ranschburg, 2009, 198. o.)

Szülői teendők hiszti esetén Ranschburg (2009) alapján:

1. Amikor a gyerek "belekezd", ne kérleljük, és ne is teljesítsük azt a kérését, aminek előzetes elutasítása a hisztihez vezetett (ezzel a hisztis viselkedést csak megerősítjük)! De ne váljunk ingerültekké sem (vagy próbáljuk a lehető legkevésbé kimutatni), próbáljunk hidegvérűek maradni! Amit mondhatunk: "Amikor így viselkedsz, számomra láthatatlanná változol". A gyermek mágikus gondolkodása miatt ez riasztó alternatíva számára.
2. Ne fogjuk le a hisztiző gyereket! Erre csak akkor kerüljön sor, ha rombolni próbál vagy üt, vagy ha saját testi épségét veszélyezteti.
3. A hiszti idejére mindig tartózkodjunk a gyerekekkel egy helyiségben. Ha külön szobába tesszük, a gyerek valószínűleg tenni fog valamit, ami miatt a szülőnek oda kell hozzá rohannia, és ezzel meg is kapja az általa követelt figyelmet.
4. Amikor a gyerek elcsendesült, beszéljünk vele! A beszélgetés lényege, hogy számunkra "eltűnik", ha így viselkedik, de ha szavakkal, emberi módon közeledik, akkor bennünk megértő partnerre talál.
5. Szünetszoba: a hiszti lecsendesedése után a gyermeket egy másik helyiségbe (mindig ugyanoda, de nem a saját szobájába) küldjük néhány percre, hogy ott üldögéljen egy picit. Hátránya: nem alkalmazható mindenhol (pl. utcai, áruházi hiszti után), túl erőltetettnek hathat.
6. A legfontosabb a hiszti megelőzése! A szülőnek alaposan át kell gondolnia, mit tilt meg a gyermekének, és amellet következetesen kitaratania. Vannak ugyanakkor dolgok, amelyekben dönthet a gyermek, és kifejezésre juttathatja akaratát. Pl. milyen ruhát, cipőt vegyen fel (kivéve ha irreális - télen értelemszerűen nem vehet szandált). A hisztit megelőzhető azzal is, ha indulás előtt a szülő meggyőződik arról, hogy a gyerek nem álmos, nem fáradt, nem éhes, nem kell pisilnie. Áruházakban célszerű lehet kerülni azokat a területeket, ami a gyermeknek nagyon csábító.
7. Bármilyen megoldás mellett is dönt a szülő: ebben a korszakban soha ne lepődjön meg, ha a gyermek hisztizni kezd, ez egy természetes jelenség. Gondolja át előre, hogyan fog erre reagálni, küzdje le a külvilág rosszalló véleményével kapcsolatos szégyenérzetét.

Mi segít abban, hogy a dac ne öltön szélsőséges méreteket? (Vekerdy, 2013 alapján)

- az ÖNÁLLÓSÁG és az ÖNBIZALOM csökkenti a dacot
- ÖNÁLLÓSÁG: a gyerek javára válik, ha már a korai életéveitől a veszélyektől óvják ugyan, de egyebekben önállóságra szoktatják. Például a gyermek 2 éves kor körül próbál egyedül öltözni-vevőzni - a szülő viszont nem győzi ezt kivárni. Így ahelyett, hogy lassan rászokna, inkább gyorsan leszokik róla. Ha a gyereket már az első lépésektől önállóságra szoktatjuk, a gyermek is sokkal nyugodtabb marad, és a szülő is, mivel kevesebb gondja, baja, izgalma lesz vele.

Ugyancsak ebben az időszakban jut el oda a gyermek, hogy segíteni kezd, segíteni szeretne az anyjának: főzésben, takarításban, mosogatásban. Az anya viszont gyakran feszült, izgatott, fáradt - nem akar még a lábatlankodó gyermekre is felügyelni mindeközben. Később nagyon szeretné a gyermeket bevonni a házimunkába, csak akkor már a gyerek nem hajlik erre. 2-3 éves kor körül a gyerek egyszerűen utánozni

szeretné, amit lát - pár nap vagy pár hét alatt pedig ügyesen meg is tudja tanulni. Ez idő alatt persze ügyetlen, de aztán rájön, és szívesen, örömmel fogja csinálni.

- **ÖNBIZALOM:** gyakran előfordul, hogy a szülők nem tudják megállni, hogy a mulatságosan ügyetlenkedő gyermek ne viccelődjene. Ezek gyakran, a felnőtt számára ártatlannak tűnő megjegyzések, pl. "nagyobb a kosár, mint a gyerek", de a 2-3 éves gyermek nem érti a viccet! Ennyi már elég is lehet, hogy a gyerek duzzogva megsértődjön, letörjön, visszavonuljon a szidás, gúnyolás elől. Később az iskolában aztán már hatástalan a "menni fog ez neked" biztatás, hiszen az önbizalom alapját korábban kellett volna megalapozni. Nem kell a gyermek tetteivel mindenhol fennhangon dicsekedni, de az erőfeszítései mellett szó nélkül elmenni, vagy viccet csinálni belőle, negatív következményekkel járhat a gyermek későbbi éveire nézve.
- Fontos, hogy a szülő el tudja határolni, és el is határolja, hogy mi az, amiben a gyermek dönthet (pl. milyen ruhát vegyen fel ma), és mi az, ami nem az ő döntése (pl. mikor megy aludni vagy mikor kel fel). A kitartó nyugalom, a halk hang általában meg tudja nyugtatni még a toporzékoló gyereket is. A dackorszakban a szülő feladata, hogy nyugodt várakozással kímélje a gyereket. Ezt segítheti, ha a szülő a döntéseiben következetes, ez ugyanis keretet ad a gyermek számára, az pedig biztonságérzetet, nyugalmat. "Az apróságokban engedjen a szülő, de a lényeges döntésekben soha. Ezt nyugodtan, kedvesen és határozottan kellene végrehajtani, mert a nyugodt, a dühöngésre is kedvesen közömbös következetesség a dacos gyereket is megnyugtatja." (Vekerdy, 2013, 67. o.)
- Ne büntessük a gyermeket a hisztis viselkedésért! A büntetés csak fokozná a dacot. Ha a szülő erővel meg akarja törni a gyermek viselkedését, kétféle eredményt érhet el:
  1. a gyerek minden új alkalommal egyre makacsabb lesz, mondhatni rászokik a "nem" szó használatára
  2. akarata sorvad, "engedelmes jó gyerekké" válik, akinek végül nyíltan semmiféle önálló szándéka nem lesz

Ranschburg J. (2009) Szülők könyve - A fogantatástól az iskolakezdésig, 2. bővített kiadás. Budapest: Saxum Kiadó

Vekerdy T. (2013) Kicsikről nagyoknak 1. A kisgyerekkor. Budapest: Park Kiadó

IRODALMAK ALAPJÁN AZ ÖSSZEFOGLALÓT KIDOLGOZTA **MENYHÁRT RITA**